

2016. ÉVIZÁRÓ KÖZGYŰLÉS SZAKMAI BESZÁMOLÓ

1., A kuvikvédelmi tevékenység országos kibontakozása, adatgyűjtés

A 2015-ben megrendezésre kerülő 1. Magyarországi Kuvikvédelmi Konferenciának köszönhetően 27 önkéntes csatlakozott koordinátorként fajvédelmi munkáinkhoz. Az általunk irányított kuvikvédelmi tevékenységet saját működési területükön látták el. Így várakozásainknak megfelelően a kuvikodú-kihelyezések az ország több új működési területén is megvalósultak, a kiskunsági törzsterülettel együtt összesen 22 körzetben. A beérkező adatokat folyamatosan, egységesen kezeltük. A korábban és az újonnan kihelyezett, fészkelésre alkalmas kuvikodúk és költőládák mára egy egységes adatbázisban szerepelnek, az erre létrehozott online elektronikus feltöltési felületnek köszönhetően. Emellett további elektronikus adatfeltöltő-felületek is rendelkezésre állnak, amelyekbe a koordinátorok az adatokat naprakészen, közvetlen módon feltölthetik az odúfoglalásokról, költési eredményekről, gyűrűzési és biometriai adatokról, valamint az egyéb (pl. tanulási) költőhelyek fészkelési eredményeiről.

2., Odútelepítések és nyilvántartás

A 22 – kuvik odúparkkal rendelkező – koordinátori területen 2016-ban összesen 81 kuvikodú kihelyezésére került sor. A kiskunsági törzsterületen az odúpark területileg és számszerűleg nem bővült, de a már rossz műszaki állapotú odúk cseréje (8) és felújítása (12) megtörtént. A Kiskunságban 2017-ben így 117, az ország teljes területén pedig nyilvántartásunk szerint min. 224 fészkelésre alkalmas kuvikodú várja lakóit. (Nyilván ez a szám magasabb, hiszen nincs tudomásunk a programunkhoz egyelőre még nem csatlakozók által kihelyezett odúkról!)

3., Felmérések menete

A koordinátoraink útmutatásaink és javaslataink alapján önállóan végezték az odútelepítési, felmérési és gyűrűzési tevékenységeket.

A Kiskunságban a fajvédelmi terepi gyakorlatnak megfelelően több alkalommal történtek az odúellenőrzési- és egyéb munkálatok. A márciusi köpetgyűjtések és odútisztítások során már egyértelmű volt számunkra, hogy újabb „jó kuvikos évünk” lesz. Meglepetésünkre a megvizsgált 27 odúból 19 esetben mind a két felnőtt madár az odúban tartózkodott. Májusban és júniusban is két felmérés történt. Május közepén az odúkban a legtöbb esetben néhány napos fiókák és tojások voltak, de már 2-3 hetes fiókák gyűrűzésére is sor került ekkor 3 esetben. Júniusban a teljes körű, azaz az összes odúra – a kuvikodúk (117) mellett gyöngybagoly költőládákra (21) és szalakóta-füleskuvik odúkra (28) – kiterjedő ellenőrzés valósult meg. Júliusban a még fészkelési szempontból potenciális odúk ellenőrzése volt aktuális.

4., Költési eredmények

A kiskunsági 117 kuvikodú közül a májusi előzetes felmérések során 36-ban kezdődött meg a költés, emellett a júniusi felméréseken további 4 költésre elfoglalt odút találtunk. Összességében tehát 40-ben kezdődött meg a kuvikok fészkelése. Ez 34 %-os foglalási arányt jelent, amely az eddigi legmagasabb. A törzsterületen a 40 költésből 34 volt sikeres. Egy esetben a tojások megzápultak, 5 esetben pedig a tojásos, vagy már fiókás fészkaljat méhek foglalták el, így megsemmisítve a költést, illetve a fiókákat. Ez volt az első felmérési év, amely során ilyen mértékű méhek általi, költési időszak alatt történő foglalást, méhcsalád-áttelepülést tapasztaltunk. A 34 sikeres költés ismert összes kirepült fiókaszáma min. 142 egyed. A sikeresen kirepült fiókaszám-átlag 4,2 volt, amely átlagosnak tekinthető. A felmérések során költési időben regisztráltuk azokat a tanyasi és gazdasági épületeket is, ahol állandó kuvikjelenlét volt tapasztalható. Idő hiányában ezek részletes átvizsgálása nem történt meg, de a törzsterületen így biztosra vélhető, hogy a tanyasi és gazdasági épületekben (még Kunszentmiklós belvárosi részén is) további 9 kuvikköltés zajlott le. Ezekben a helyszíneken a jövőben természetesen szorgalmazni fogjuk a költési szempontból biztonságosabb, ellenőrzési szempontból megfelelőbb kuvikodúk, költőládák kihelyezését. A kiskunsági törzsterületen - a további 49 egyéb típusú odúinkat is beleértve - a korábbi évekhez hasonlóan más madárfajok is megtelepedtek: szalakóta (6 fészkalj), vörös vércse (5 fészkalj), gyöngybagoly (1 fészkalj), csóka (7 fészkalj), és néhány esetben (3 fészkalj) seregély. 2016-ban odúinkban sikeres füleskuvik, valamint búbosbanka költés nem volt.

Tapasztalataink szerint több év szükséges, hogy egy adott élőhelyen létesített odúparkban a faj sikerrel megtelepedjen és költésbe kezdjen. Ennek ellenére az ország más területein is sikerrel foglalták el fészkelőként a koordinátorok által frissen kihelyezett odúkat a kuvikok (1. kép). Sikeres költésről (15) tudunk a következő települések vonzáskörzetében: Ádánd (1), Albertirsa (2), Ceglédbercel (1), Csákvár (1), Gödöllő (1), Görbeháza (1), Hajdúnánás (1), Lovasberény (2), Mezőcsát (1), Monor (1), Tiszavasvári (1), Újtikos (1), Vértesszőlős (1).

Az egyéb költőhelyen (pl. padlás, tanya, gazdasági épület, templomtorony) fészkelő kuvikokról is sok – megközelítőleg 60 adat - érkezett be hozzánk az ország különböző részeiről. A program során 2016-ban az ország területén gondozott 22 területen a nyilvántartott 224 kuvikköltésre alkalmas odúban összesen 62-ben kezdődött meg költés, melyek közül 49 volt sikeres. Ez országosan 27,7 %-os elfoglaltsági arány. Az odúból a sikeresen kirepült fiókaszám összesen min. 194 egyed. Az átlagos hazai fiókaszám (sikeres költések száma – sikeresen kirepült fiókák száma) 4,0.

5., Gyűrűzési adatok

A kiskunsági felmérések során 124 pullus, valamint 30 adult egyedre került jelölőgyűrű. Emellett további 31 adult egyed visszafogása történt (1. alkalommal visszafogott: 17; 2. alkalommal visszafogott: 9; 4. alkalommal visszafogott: 4; 5.

alkalommal visszafogott: 1). Már a májusi felmérések során hatalmas sikerként és csodálatos élményként éltük meg, amikor T atárszentgyörgyhöz közel az 500. kuvikot is (fiókaként) legyűrűzhettük a területen. Ehhez képest év végére a törzsterületen – a 2003-ban megkezdett fajvédelmi program során – összesen 635 egyed kuvikra került gyűrű, amely a hazai gyűrűzések mintegy felét képviselik.

Nagy örömünkre a koordinátorok területén 27 kuvikegyedre került gyűrű, melyből 21 pullus, 6 adult egyed volt. Az országos tevékenység során 2016-ban egységesen gyűrűzött egyedek száma 181 (145 pullus; 36 adult), amely nem tartalmazza a programon kívüli gyűrűzők általunk nem regisztrált adatait.

6., Újdonságok, érdekességek

Felméréseink során egy esetben bálamadzag által lábán sérült már röpképes fiókat találtunk (Kunszentmiklós) odúnkban, amelyet az őrszolgálatnak elszállítottunk. Három esetben szembeteg (egyik szem kiszáradva) egyedeket fogtunk. Egy költőhelyen már 4. éve költ egy tojó (többször visszafogott) egyik szemén sérült madarunk, amely az elmúlt években sikerrel költött. Ezért biztosak vagyunk abban, hogy a csak egy szemükre vélhetően megvakult madáregyedek még életképesek. Egy alkalommal (Böszötrpuszta) a tanyasi épület mellett elhelyezkedő kemence kéményén beesett egy adult példány. Kondíciója még lehetővé tette állatorvosi kezelésének mellőzését, így elengedésre került. Az év során kollégáink sajnos többször is beszámoltak kéménybe esett, elpusztult egyedekről.

Még 2015-ben egy T atárszentgyörgyhöz közeli kuvikodúnkban gyöngybagoly kezdte meg költését. Abban az évben a kuvikodú fölé egy gyöngybagoly-költőládát helyeztünk ki, melybe a már néhány napos fiókákat áthelyeztük, a későbbi ellenőrzések során kiderült, a fiókák sikeresen felnöttek és kirepültek. Örömmel tapasztaltuk, hogy ugyanazon tojó madár 2016-ban már nem a kuvikodút, hanem a költőládát választotta fészkelőhelyül, amelyből sikeresen 7 fiókat is röptetett.

Egy Ürböpusztai (Bugyi-Kunpeszér) odúnkból gyűjtött köpetanyag válogatása közben a köpetekben 3 partifecske és egy fiókaként gyűrűzött kuvik gyűrűjét találtuk meg. Ez az első hazai adat a partifecske kuvik általi predációját illetően, valamint – mivel a kuvikgyűrű a köpet közepében, rejtve volt – az első konkrét hazai bizonyíték a faj potenciális kannibalizmusa tekintetében.

6., A Munkacsoport által végzett egyéb tevékenységek 2016-ban

2015 ősztől 2016 tavaszáig – a konferencián tett vállalásunknak megfelelően – közel 60, műszakilag egységes kivitelű kuvikodút készítettünk el koordinátorainknak, melyek átvételre és kihelyezésre kerültek. A Budakeszi Vadasparkkal és a Pilisi Parkerdővel együttműködve Budakeszi környezetében 2016 januárjában munkacsoportunk önkéntesei kuvikodú-telepítési munkát végeztek a területen. A kihelyezett 10 hengertestű kuvikodúból kettő a vadaspark területén (a kuvikröpdénél, és egy közeli parkban), a további 8 pedig Budakeszi külterületén került kihelyezésre. Az odútelepítést egy kis filmes stáb is megörökítette a „Kék Bolygó” című műsor részére, segítve, hogy minél több érdeklődő felé eljuthasson

„halálmadarunk” híre. 2016 tavaszán a Kossuth Rádió Oxigén című környezetvédelmi műsorában kaptunk lehetőséget szélesebb körben megismertetni a kuvikvédelem fontosságát. 2016 decemberében Szekszárdon, az MME Helyi Csoportjának meghívására mintegy 1,5 órás előadást tartottunk tevékenységünkről, a kuvikvédelem fontosságáról, az odúkihelyezés fortélyairól. A program hivatalos része után kötetlen beszélgetést folytattunk helyi természetvédelekkel. Együttműködés körvonalazódik a Helyi Csoport és munkacsoportunk között, ennek fő pillére a kuvikodúk kihelyezése Szekszárd környékén.

A fajvédelmi tevékenységek, így az odúpark karbantartása, a felmérések tervezése és megvalósítása, valamint a koordinátori tevékenység irányítása mellett több kutatási tevékenységet is végeztünk. A táplálkozásbiológiai elemzések kiemelt célja, hogy a közép-európai területeken is hosszabb távú, szezonális, mind gerinces és gerinctelen zsákmányállat-meghatározásra kiterjedő új kutatási eredmények szülessenek, amelyek megfelelő összehasonlítási alapot adhatnak az eltérő élőhelyen élő egyedek táplálkozása, alkalmazkodási képessége kapcsán. Ezen célból az év során 3 alkalommal került sor a fészkelésre korábban és aktuálisan elfoglalt odúinkból köpetgyűjtésre. A köpetanyagok gerinces és rovarfajra vonatkozó szétválogatása megtörtént, elemzésük megkezdődött. A diszperziós adatgyűjtések (kóborlási elmozdulások), azaz a visszafogások révén arra keressük a választ, hogy milyen korra és ivarra jellemző jelenségek mutathatók ki a vizsgált élőhelyeken és populációban, valamint a visszafogások alapján, melyek az újonnan elfoglalt területek élőhelyi jellemzői. Utóbbi céljából május-júniusban az összes 2015-ben fészkelésre elfoglalt odú, valamint ugyanennyi utóbbi években foglalatlan odú élőhelyét feltérképeztük, a különböző élőhelyi kategóriákat az ANÉR rendszer szerint határoztuk, elkülönítettük, digitális térképen rögzítettük. Az élőhelyi-preferenciák vizsgálata költési-, revírterület-, és tájleptéki skálán is azonosításra került, az adatok kiértékelése folyamatos. A diszperziós kutatások céljából a felnőtt példányokat a párba álláskor (március), az odú-ellenőrzések során, illetve a kirepülést követően fogtuk be, a szükséges biometriai adatokat rögzítettük. 2016-ban nem került sor a Kuvikvédelmi Konferencia megismétlésére. Úgy gondoltuk, hogy legalább két felmérési évre lesz szükség ahhoz, hogy a koordinátori területeken az első fészkelések megtörténjenek, valamint, hogy a gyakorlat kialakuljon. 2017 őszén már szándékaink között szerepel a II. Magyarországi Kuvikvédelmi Konferencia megrendezése.

A mára már részben országosra kiterjesztett kuvikvédelmi tevékenységek eredményei alapján kijelenthető: jó úton járunk korábban kitűzött közös céljaink megvalósításában. A reményeink szerinti további koordinátori vállalásokkal és így területbővítéssel egyre hitelesebb képet kaphatunk a hazai állomány nagysága, trendje, valós veszélyeztető tényezői, és a faj állományának megőrzése szempontjából a hosszútávon alkalmazható szakmailag helyes természetvédelmi gyakorlat kapcsán.